

Ap 14.10.1991

100693

Nazistene viste solidaritet

— Solidaritetstanken var like fremtredende hos Hitler, Mussolini og Nasjonal Samling som i Arbeiderpartiet. De sosiale reformene fortsatte under krigen, sier historikeren Øystein Sørensen.

ODD INGE SKJÆVESLAND

Idag presenterer Cappelen forlag Sørensens nye bok «Solkors og solidaritet». Den renvasker ikke nazistene, som forfatteren fordammer moralsk. Boken børster likevel støv av positive sider ved krigens tapere, som det fortsatt ikke er stuerent å trekke frem.

— Under krigen forsøkte Nasjonal Samling (NS) å føre videre flere sosiale reformer som Arbeiderpartiet gikk inn for i 30-årene. Etter 1945 førte Arbeiderpartiet videre enkelte sider ved NS-politikken. Ap og NS hadde mye felles sosialpolitisk tankegodt. De overtok hverandres lover, sier Sørensen til Aftenposten.

Han nevner arbeidsledighets-trygden, som skulle tre i kraft i mai 1940, men ble stanset av det tyskkontrollerte Administrasjonsrådet.

— Regjeringen Nygaardsvold sluttet seg til suspensjonen 31. mai i Tromsø, like før den dro til London. Men trygden ble gjeninnført av NS høsten 1940, og omfattet da flere arbeidstagere enn Stortingets vedtak, sier Sørensen.

NS fikk innført en lov om barnetrygd fra 1. januar 1945. Den ble, sammen med en rekke andre NS-lover, satt ut av kraft av Nygaardsvold-regjeringen i London i mai samme år.

— Men så mot slutten av fredsåret, utarbeidet Gerhardsens regjering en proposisjon om barnetrygd for Stortinget. Den var tatt paragraf for paragraf fra NS-loven, sier Sørensen.

Han mener det er hull i norsk krigshistorie. To års forskning om velferdsstat og demokrati har vist «en påfallende kontinuitet» fra 30-årene og videre gjennom første og andre halvdel av

— Sosial utjevning var i høy grad Hitlers hensikt, mens Ap. overtok Quislings og NS sosiallover, skriver Øystein Sørensen i boken «Solkors og solidaritet».

førti-årene. — Okkupasjonstiden var mer enn Quislings forræderi, ifølge Sørensen.

Italia og Tyskland

«Sosiale visjoner i det fascistiske Italia og det nasjonalsosialistiske Tyskland», ga «impulser for sosialpolitisk tenkning i NS og andre høyreautoritære grupper».

Sørensen påpeker at de fleste i Norge følte autoritære og totalitære regimers fremmars i 1930-årene som en sterk trussel, men det gjaldt ikke alle. «På den autoritære høyresiden kunne det være bred og kraftig inspirasjon å hente i Mussolinis og Hitlers regimer. Ikke minst når det gjaldt sosiale visjoner av samfunnsolidarisk art», skriver forfatteren.

Fasiten bare svart

Øystein Sørensen mener den historiske fasiten viser hardhendt diktatur, militarisme og krig. Men både Hitler og Mussolini skaffet f.eks. sine lands arbeidere ferie med lønn. — Spesielt fascismens sosiale perspektiver er kommet helt i skyggen, sier historikeren.

Om Mussolinis Italia, skriver Sørensen at fascismen i utgangspunktet var en bevegelse med sterke sosialradikale trekk. Den stilte krav om lovfestet åttetimersdag, om minimumslønn, om arbeiderdeltagelse i ledelsen av bedriftene, og om forbedring av de sosiale trygdeordningene.

«Ulike sosiale klasser, sam-

funnsgrupper og enkeltpersoner skulle støtte hverandre. På den måten skulle det også foregå en sosial utjevning.» Sørensen skriver at Mussolini stadig sa at man måtte «forkorte de sosiale avstandene» i samfunnet.

Det er kjent at Hitler fra begynnelsen av 1933 til september 1936 fikk redusert antall arbeidsledige fra seks til én million. Sørensen mener det ikke bare henger sammen med den enorme opprustningen, men også på grunn av stor sivil offentlig etterspørsel finansiert ved at staten utvidet kredittilgangen.

«Det tredje Rike medførte videre økt sosial mobilitet og på visse områder sosial utjevning. Dette var i høy grad Hitlers hensikt. I hans tyske folkefellesskap skulle alle ha samme status», skriver Sørensen.

Men både i Italia og Tyskland mener han det skar fullstendig ut med det anti-demokratiske og raseinndelingen. Samtidig trekker han frem at også i disse landene ble fremtidens sosialpolitikk vlet stor oppmerksomhet under krigen.

«I et større historisk perspektiv må man notere at de krigførende partene, hver på sin side utviklet omfattende sosialpolitiske planer for etterkrigstiden. Velferdspolitik, i form av et sosialt trygdesystem og andre sosialpolitiske ordninger, var ikke noe eksklusivt demokratisk og alliert anliggende», skriver Øystein Sørensen.